

אורסולה וסרמן : ירושתה של אוויטה פרון

ב־1947 קיבלו נשי ארגנטינה זכות־הצבעה. רפורמה זו, שעליה נלחמו תנועת הנשים והתנועה הראדיקלית בכללותה משך חצי מאת־שנים (המפלגה הסוציא־ליסטית דרשה זכות־בחירה לנשים עוד ב־1898), תוארה כהשג אישי של אווה פרון. ממש כמו שפרון עצמו נטל את שאיפותיה של תנועת־הפועלים והכלילן במצעו הדמגוגי שלו, כך הפכה רעייתו את מאווייה העתיקים של תנועת־הנשים לקרדום לחפור בו, לה ולבעלה ולמפלגתה. ואולם, אף שזכות־ההצבעה שימשה בעיקר לרומם את קרנה של „תנועת הנשים הארגנטינית“, הענף הנשיי של התנועה הפרו־נסיטית, היה בה משום צעד חשוב קדימה ואף קבוצה אופוזיציונית לא היתה יכולה להתנגד לצעד זה בלא שתפעל נגד עקרונותיה שלה ותתבזה בעיני תומכיה. לכאורה היה זה צעד מתקדם, לולא נלווה אליו האיסור על כל ארגוני־הנשים הראדיקליים — ממש כמו שפרון, תוך שהעניק הקלות כלכליות לפועלים מצד אחד, העמיד את כל האיגודים המקצועיים העצמאיים מחוץ לחוק. כך נאסרו „איחוד נשי ארגנטינה“, „ידידות־השלום“, „הליכוד התרבותי הנשיי“ ועוד המון ארגוני־נשים ליברליים וראדיקליים, ונאלצו להניח את התוקף והתפארת כאחד בידי התנועה החדשה שבהדרכתה האישית של אווה פרון. ב־1949, באסיפתה המכוננת, שינתה התנועה את שמה ל־Partido Peronista Feminino, והכריזה על כוונתה ליסד „תנועת נשים המבוססת על צנע ומשמעת, נאמנות וכפיפות לפרון ואמון עירור ברי“. והנשים, שעתה־זו קיבלו את הזכות להצביע, ומתוך כך — להשתתף במישורים בענייני ארצן, הריעו לאשה הזאת, שלמעשה היתה מבקשתן לוותר על זכות זו עצמה כמעט מיד לאחר שניתנה, למען „הכפיפות והאמון העירור“.

מי היתה אשה זו, שמחציתה של אומה אהבה אותה והעריצתה וקידשתה? אשה זו, שביקרה עניים וחולים בבתי־חולים ובקתות, שהמטירה על הפעוטות המרודים ביותר צעצועים מפוארים ביותר למען ידעו גם הם אותם תענוגים שמשפיע אבא־חגיה־מולד על ילדי העשירים? שדאגה לכך שלפחות אחדים מהם יעקרו לבתים חדשים וטובים יותר, שסיפקה להם — או לפחות לקצתם — עזרה סוציאלית, טיפול היאה ליצוריאנושו; שנטעה בהם את הכוח לבקש ולתבוע חיים טובים יותר, שהבטיחה לחלק ביניהם את העושר השייך לאחרים, להמשילים על אותם שמשלך בהם ימים כה רבים? לשון אחרת, מי היתה אשה זו שהבטיחה להם גן־עדן עלי־אדמות ולא ביקשה מהם לחכות לגן־עדן בעולם־הבא?

סיפורה של אווה פרון במובנים רבים הוא סוחט־דמעות כרובם המכריע של הסיפורים הנדפסים בכל גליון של כל כתב־עת־לנשים — סיפורים הנבלעים מדי שבוע בכפורות־בטרם־קִיץ על־ידי מיליוני נשים. הרי זה הסיפור הישן של הנערה הקטנה העניה שמצאה והגה הרחובות מרצפים זהב; רק שאוויטה שיפרה את

הסיפור עוד מעט, שכן סייעה לרצפם — לרצפם כסף לפחות — לאחדים מאחיה ואחיותיה בני-ארצה. הכל אוהבים „לכלוכית“, והארגנטינאים אינם יוצאים מפלל זה. אווה דוארטה גדלה במשכנות-העוני של בואנוס-אירס, מקום שהיתה אמה „מאדאם“ של בית-בושת. הסביבה הביאה לידי בחירה טבעית של משלחיד בגיל צעיר, ומשך שנים היתה אוויטה משתפרת בקושי כדי מחיה זעומה כזונה, ואחרי-כן כבדרנית ממדרגה שלישית במועדון-לילה. אומרים שפאן פגשה בפעם הראשונה את פרון, שהמציא לה מעמד ובטחון, לא רק כאהובתו, ואחרי-כן כרעייתו, אלא גם על-ידי שפתח לפניו את כל העולם של משרות ועסקי פוליטיקה. אוויטה, שתחילה היתה אחת מתעמלניותיו המרובות — בקול חנוק מדמעות היתה מהללת, על גלי האתר של ארגנטינה ואחרי-כן גם מחוץ לגבולותיה, את מידותיו התרומיות שאין-משלן — לא ארכו הימים ונעשתה ראש תעמלניו וגילתה סגולות-כישוף שאין כדוגמתן, ועד-מהרה נטלה את המושכות לידיה. שוב לא היתה עוזרתו בלבד, היא נעשתה שותפתו, לא רק שותפת למשכב ולשולחן אלא גם שותפת מלאה בממשלת הארץ. היא היתה אשה המצוינת באומץ-לב פראי ויחיד-במינו — אומץ מן הסוג שאולי רק אותם היודעים שנדונו למות בצעירותם זוכים לשפמותו — ואפילו איביה הקשים ביותר הכירו בהערצה בחוסר-הפחד שלה, שהיה גובל עם גאוניות ושגעון כאחד. בשעת שבייתה גדולה במסילות-הברזל, כשהשתלטו הפועלים על התחנות העיקריות ואפילו השוטרים היו נמנעים להיכנס לאולמות ולקרפיים העצומים הפכושים בידי אנשים שאין לבם נתון כלל להלצות, התעקשה אווה פרון להיפנס ל„גוב האריות“ בלי ליווי, בלי נשק, בלי הגנה. היא נכנסה כמאלף-אריות הבוטח ביטחה עילאית בכוחות ההיפנוט שלו — בת חווה דקת-גו, דלת-בשר, חרדה ושתיקה מתוחה קידמו את פניה, ושלוות-רוח, לפחות למראית-עין, טיפסה ועלתה על גבי קרון-רכבת לשאת דברה אל ההמון הזה של אנשים זועמים ורעבים. היא איימה עליהם, ליבבה אותם, גערה בהם והחניפה להם, עד שלבסוף היו בידה

כחומר ביד היוצר אף נשאוה על שכם בתהלכות-נצחון.

מתוך סקירה-לאחור היא מופיעה כאשה התאבה למסירות לא-פחות מאשר לשלטון, שפילתה את נר-חייה משני קצותיו, שאיפלה עצמה לא רק בחולי אלא גם בפעילות קדחתנית שגבלה עם מסירות-נפש. היא היתה אהובה על אותם שעזרה להם, ושעזרה להשחיתם, ובווייה היתה בעיני אותם שהיה לאלידם למונע ממנה עזרה וסעד ומחוסנים היו בפני כוח-ההשחחה שלה, אם בזכות עקרונותיהם ואם בזכות עשירותם. מובן שאשת-רחוב זו מלשעבר היתה מאוסה ביותר בעיני רמי-המעלה שעתה הוצרכו לכוף ראשם למשאלותיה ולמצבי-רוחה. בזו לה גם האדוקים והצבועים וכל אותם שקינאו בעלייתה התלולה, המהירה והמופלאה לשלטון.

הגברים שעברו את חדר-משכבה מנו לגיון, לפי השמועה, ובקשר לכך היו אלה בדיחות ומעשיות מהלכות בטרקליניה של בואנוס-אירס, מרזחיה ומועדוניה. מספרים היו שפעם אחת, לפני נסיעתה לאירופה (מקום שם, דרך-אגב, התנכרו לה כמעט כל בעלי-השררה ואותם שהתוקף בידם, פרט לפראנקו שערך לה קבלת-

פנים ממלכתית), הביעה משאלה לקבל הדרכה דתית כהכנה לראיון-יחיד עם האפיפיור. הואיל והיתה הגבירה הראשונה בארץ, יכול היה רק הארכיבישוף עצמו לתת לה הדרכה. באחת משיבותיהם העמיד לה כמה שאלות.

„מי היתה האשה הראשונה, סניורה?“ שאל.

„וכי מה, אָווה (—חווה), כמובן“, ענתה אָוויטה.

„טוב מאד, סניורה“, אמר הארכיבישוף, „ומי היה, בבקשה ממך, הגבר הראשון?“

„הגבר הראשון?“ תמחה ושעה ארוכה שקעה בהרהורים. „באמת אינני יכולה לזכור, כבוד-קדושתך“, אמרה לבסוף. והחברה הארגנטינאית הטובה התפוצצה מצחוק.

ואולם אָוויטה נקמה נקמתה באותה „חברה“, שאת צדה המפוקפק הכירה לדעת ימים רבים קודם שתעטה משי ואבני-יקר ופרוות-חולד. „אשה זו“, כותב מרטינס אַסטראדה, „סוטרט בפומבי על לחייהם של גנרלים ושופטים ומבקשת מיניסטרים וסינטורים לעשות עבודות שהן מתפקידיהם של משרתים; וכל אלה נושאים את חרפתם בבת-שחוק ומרכינים ראש. ידיעתה ביצורי-אנוש היתה לה לרועץ. היא הכירה את הדמויות הבולטות של חברת המעמד הבינוני מתוך האינטימיות של מיטתה, ויחסה לגברים, יחסה אל הזכר, האורב בכל האישים הרוממים האלה מתחת לחיצוניותם ההדורה, הוא יחס הבוז שהוגה כל זונה אל חוג לקוחותיה האלמוניים, שבחשבון אחרון אין הם בעיניה אלא כך-וכך שטרי-כסף“. אשה זו, הוא מוסיף ואומר, „מלבד היותה, מקבלת גברים' היתה גם שחקנית בהצגת-בידור פרוורית. היתה בה לא רק חוצפתה של פרוצה במיטה אלא גם יומרתה של פרוצה על הבימה. יתר על כן, היא היתה שחקנית המוכשרת לשחק בכל תפקיד, כולל תפקידי גברת, מנהיגה רוחנית' או, מושיעת דלים'. שחקנית פרוורית ממדרגה שלישית אין באפשרותה לבור ולבחור את תפקידיה, גם אם תבכר את המידות הטובות והפכודי-העצמי על הציניות. אם היא סוטרט על לחייהם של גנרלים ושופטים, מיניסטרים וסינטורים, הריהי עושה זאת מפני שלפנים היתה רק זונה עניה, בעלת דירה של חדר אחד, ואילו עתה נתגדלה ונעשתה גבירת-האחווה“.

כל זה נכון בתכלית, ועם זאת שוב אין הוא אמת-לאמיתה, אף לא מצדדיה השליליים. אין בכך כדי להסביר לא את ההערצה שזכתה לה מצד רוב-רובם של האוכלוסים, שהיו מדולדלים ביותר — ה„דסקאמיסאדוס“, חסרי-הכתונת, ה„לומפן-פרולטריון“ — שהזדהו אתה, עם מספנות העבר שלה ועם ההוד והיפעה שבהווה שלה, וכן אין בכך כדי להסביר את השחיתות המוסרית העמוקה — אף מחוץ לשוחד ולשלמונים שפשטו במידה ניפרת — שנגרמו מתוך עבודת-הגיבורים שהקיפתה בלי הפסק מכוח מנגנון תעמולתי שאינריוודע-מנוח. ילדי בתי-ספר החלו ללמוד אלפבית באות E, וספר-הלימוד הרשמי שנקרא „אָוויטה“ החזיק 68 שיעורים, שמהם עסקו 64 באוויטה ובפרון, ובהם מכונה היתה בהכרח „מלאך“, „אָמנו הטובה“ או „מנהיגתנו הרוחנית“. בני שבע היו שרים במקהלה חרוזים כגון זה:

Nuestra Patria es un nidito
 Nuestra Patria es un hogar.
 Los chiquillos hermanitos
 Y Evita la mama.

ותרגומו יהיה בערך כך :

ארצנו היא קן קטן
 וארצנו בית.
 כל פעוט הוא אח
 ואָוויטע אמא.

אחרי מותה, כשנצטווה הארץ על אבל לאומי משך ימים על ימים, כשעברו מאות־אלפים בסך על פני ארונה, כשנותצו גושי בניינים שלמים כדי לפנות מקום לאנדרטה שבגדלה היתה יכולה להתחרות רק עם הפירמידות, נתחזקה עבודת־הגיבורים תחת שיניחו לה להתמעט. עתה היו מעודדים את הפעוטות לבוא בשיג־ושיח עם אוויטע בעולם־הבא, מקום שממנו היא משגיחה עליהם. שיעור אחד, בספר־הלימוד החדש והמתוקן, שהיו הילדים מחויבים להעתיקו, היה קרוי „קארטה אה אוויטע“, וזו היתה לשונו :

Ya no estás con nosotros querida Evita
 más lo mismo te escribo esta cartita...
 Tu dirección ahora no es de la tierra
 sino arriba muy alto donde hay estrellas...
 Te diré que aquí abajo seguimos bien,
 Pero que te extranamos mucho también...
 Pero todos me dicen que estas mejor
 Porque a tu lado tienes al niño Dios.

בתרגום חפשי קצת :

שוב אין אַת אַתנו, אוויטע היקרה,
 ובכל־זאת אני כותב לך את המכתב הזה ...
 משפנך עכשיו איננו פה בארץ,
 גבוה בשמיים הוא, מקום שם הפוכבים ...
 אצלנו כאן למטה הכל כשורה,
 אף כי אנו מתגעגעים אליך יום ולילה ...
 אבל הכל אומרים לי שאת מאושרה יותר
 כי בן־האלוהים קרוב הוא אליך.

ואף על־פי־כן היו צדדים חיוביים לפעלה של אווה פרון, שכן אם גם יכול אדם לרמות ילדים, ולרמות את כל בני־האדם חלק מן הזמן, וחלק מבני־האדם כל הזמן, אי־אפשר לרמות את כל בני־האדם כל הזמן. שיפונים חדשים הוקמו, במידה רבה — בחסותה וביזמתה, וכיום בואנוס־אירס מוקפת מספר שכונות חדשות. קצתן מושבות של בניינים זולים ומכוערים אך קצתן ערי־גנים נחמדות ביותר. אם גם דרך־כלל נמסרו הבתים החדשים רק לבעלי כרטיסי־מפלגה מסודרים, הרי אין זו תופעה בלתי־רגילה שאינה ידועה כלל בארצות אחרות. מכל־מקום, הבתים עומדים על מכונם עד היום והזה ועודם מיושבים, ואם ניתנו לחברי־מפלגה ואם לא, אין ספק שניתנו למשפחות שהיו זקוקות לדיוור. אכן, אין לומר שבעיית השיכון זכתה לטיפול או לפתרון בצורה מתואמת; לא היתה שום תכנית כוללת ולעתים קרובות נפסלו תכניות מקומיות הגיוניות מתוך שהועדפו עליהן אחרות בעלות ערך תעמולתי גדול יותר. מעולם לא ניגשו ברצינות לביעור משכנות עוני וכמה מן המשכנות הגרועים ביותר פשוט נאטמו, כדי שלא תפריע זוועת מראיהם לאותם כפרי־פוטמקין של ארגנטינה הפרונית. עדיין הם עומדים עד היום — חרפת־עולם לשלטונות, המקומיים והארציים כאחד. בכמה מרובעי־המגורים המהודרים ביותר של הבירה — סמוך, למשל, לכפר־הילדים לדוגמה שהקימה אווה פרון — יש כמה כיכרות־עיר שבהן אנשים, נשים וטף גרים בתנאים תת־אנושיים, מאחרי חומות גבוהות המתחילות להתבקע פה־ושם, וכך יכול העובר־רושב לראות ביעף איד, בלב־לבה של ציביליזציה, אלפים נדונים לחיות כחיתו־יער. מעונות־הים־כביכול אינם בנויים אפילו פח־גלים — כדרך משכנות עוני ברחבי העולם כולו, מדובלין עד ריו דה־ז'אניירו ומקובלנקה עד פוארטו־ריקו. משפחות אלו חיות על הארץ, בפועל־ממש, ואם יש להן מחסה אין זה אלא תיבות־תפוזים מרקיבות או בלואי־סחבות. המשטרה לא תפנס למחבואיהם אלה של בישׂה־מזל, ורופאים לא ייענו כאן לקריאת חולים, או לקריאתם של נפגעי תאונה וריב, שאינם נדירים במקומות אלה. אמרו שהרעב שורר כאן עד כדי כך שלפעמים אכלו הורים את ילדיהם, אף כי מסתבר שדבר זה לא יוכח לעולם והאיל והשלטונות מתיראים להיפנס למסתרים אלה של סחי ומסכנות וחולי ופשע. דבר אחד ברור הוא: זר יכול להיכנס לכאן רק אם ישליך נפשו מנגד, כי התושבים הושפלו כאן ימים כה רבים עד שטינתם על הבאים מן החוץ אינה יודעת מצרים.

עוד מעשים עשתה אווה פרון, אבל המתכונת היסודית היתה תמיד אחת. בדוחק נגעו מאמציה בקרום שעל פני השטח וכל מה שנעשה מעיקרו לא בא אלא לצורך פיאו־ר־עצמי. לצורך נקם באותו מעמד שהשביע אותה עלבון ורוק ולא דווקא כדי לסייע למעמד שמתוכו קמה. ה־Justicialismo, כפי שבחר פרון לקרוא למשטרה, הכיר רק במעמד אחד בעל זכויות־יתר — ילדיה של האומה, ה־סידודא אינפאנטיל, כפרי־הילדים־לדוגמה, היה מראה שנועד לעורר את התפעלותם של תיירים. כאן היה כל מה שיוכל ילד לחלום עליו, חדרים גדולים ומלאי אוויר, מזון בריא, גנים נאים, מגרשי־ספורט ובריכות־שחיה, אך למעשה היו רק כמה עשרות ילדים

מתחנכים כאן להיות ל"פרוניסטים טובים". תכופות יותר היו מביאים לכאן קבוצות גדולות של ילדים, לכמה שעות או ליום אחד בלבד, רוחצים אותם ומלבישים אותם בגדים נקיים, כדי לעשות רושם על המבקרים של אותו יום. הם היו מקבלים ארוחה וקצת ממתקים ונאום מפוץ על צדקותיו של הפרוניזם בטרם ישיבו להם את סמרטוטיהם ויחזירו אל משכנות־העוני שלהם ואל אמותיהם, שעדיין היו חסרות את התנאים הסוציאליים והסאניטריים הנחוצים ביותר לגידול ילדיהן.

לא אז ולא עתה, לא היו בתי־ספר מספיקים לקליטת כל הילדים שבגיל בית־הספר. החינוך היה מתנהל בשלוש משמרות ואפילו בארבע, וברובמן שעל הנייר היה חינוך־חובה־חינם הנה למעשה נתמעט יום־הלימודים כדי שעתיים בלבד. בכמה בתי־ספר היו ארבע המשמרות מחולקות כלהבא: משמרת ראשונה, 7.40—10; שניה, 10—12.10; שלישית, 12.10—14.55 אחה"צ; רביעית, 15—17.10. לא התלמידים ולא המורים לא יכלו להפיק תועלת או להשקיע את מיטב יכולתם בשיטה חינוכית מעין זו. יתר על כן, על אף הטענה התעמולתית שלמעלה מ־4,000 בתי־ספר חדשים נבנו בימי פרון, נשאר — וקיים עדיין — מחסור חמור, ורבים מבתי־הספר שאכן נבנו לא היו אלא בניינים חדשים שהיה בהם צורך דוחק למילוי מקומם של בתי־ספר ישנים ומטים ליפול, ובכמה מקרים היו אלה מבנים מונומנטאליים שקמו בתוהו לא־דרך, מרוחקים מכל משכן־אדם, ושימשו לצרכים אסטראטגיים ולא דווקא לימודיים. היו בבתי־הספר העממיים, ותכופות עדיין יש בהם עד היום, כיתות המונות עד 60 תלמיד — מספר ששום מורה, ויהיה מחונן וסבלן ככל אשר יהיה, לא יוכל לקוות לטפל בו. ביישובים רבים לא די שלא גדל מספר בתי־הספר למעשה אלא אף נתמעט; בבירה, למשל, פחת מספרם של בתי־הספר ב־8 לאחר חמש שנים של פרוניזם, ואילו בפאמפה פחת מספר בתי־הספר מ־540 ל־306. לפי פנקס־הבוחרים של 1947 — שנה אחת לאחר שנבחר פרון בפעם הראשונה לנשיאות — היו 16־למאה מכלל הבוגרים, כלומר — בני למעלה מ־14, נבערים מדעת קרוא־וכתוב. כתום עשר שנים לפרוניזם נשארה הבערות בבירה בשיעור 17־למאה, ובמחוזות העניים יותר היתה מגעת כדי למעלה מ־50 למאה. זאת ועוד, הרבה ילדים בגיל בית־הספר, בין 6 ל־13, לא היו הולכים לבית־הספר על אף החוק של חינוך־חובה־חינם: באזורים עירוניים היה האחוז 7.4, ואילו באזורים כפריים היה כדי 22.5.

חינוך "חינם" היה במובנים רבים אגדה, ועדיין הוא אגדה גם כיום, שפן תלבושת בית־הספר — שהיא חובה — וציוד מסוגים אחרים עולים עד 300—250 פסוס לילד, והרי זה עולה בהרבה על השגידים של רבים מן ההורים. בהרבה מן הגלילות המרוחקים יותר 55 מתוך כל מאה ילדים עוזבים את בית־הספר אחרי סיום הכיתה הראשונה, 11 אחרי הכיתה השניה ועוד 9 אחרי הכיתה השלישית. בטוקומאן, למשל, לפי דו"ח מינואר 1957, נכנסים לכיתה ו' רק 5,000 תלמידים מתוך שבעה־עשר אלף וחמש־מאות שהחלו בלימודיהם בכיתה א'. כל הילדים מגיל 12 ומעלה מפסיקים את לימודיהם כדי לעזור בעבודה החקלאית לסוגיה, אך גם רבים

מן הצעירים יותר נאלצים לעזור. בית-הספר יקר מדי, לא רק מצד הלבשתו וציודו של ילד אלא גם משום ששכרו המועט נחוץ לאיזון תקציבה הדל של המשפחה. עוד קנה-מידה לתשומת-הלב המועטה שהוקדשה לחינוך היסודי באומה היה הרמה הנמוכה של משפרות המורים, שבאזורים עירוניים היתה מתחילה ב־1,000 פסו ומגעת לאחר תקופה של 20 שנות עבודה — עד לא יותר מ־1,390; באזורים כפריים לא היה עולה על 600—500. מצב זה לא השתנה כל־עיקר בתקופה שלאחר פרוץ, ואם נתן אל לבנו ששכר-המינימום היסודי לכל המועסקים הועמד, ב־1956, על 1,120 פסו לחודש, הנקל להבין מפני מה בחלקים שונים של ארגנטינה המורים עורכים, ומוסיפים לערוך, שביתות כדי להשיג שכר-קיום יסודי.

אם הדיור והחינוך עמדו בפיגורם, הנה אפשר היה לחשוב שהשתפרה בריאותה של האומה לאחר שיצא ב־1947 החוק־לאישפוחינם, עובדה שאָווה פרוץ ותעמלניה מעולם לא שכחו להעלותה על נס. אכן, נבנו כמה בתי-חולים חדשים, בפרט בשביל הכוחות המזוינים, ואף שלא היתה שום מערכת של שירות רפואי לאומי או ביטוח־בריאות לאומי, הנה הטיפול בבתי-החולים באמת היה פטור מתשלום; אולם בתי-החולים היו ירודים כל־כך בצידום, תכופות חסרים היו צרכי־יסוד חיוניים כגון צמר־גפן וכחל, שלא לדבר על תרופות, מכשירי רנטגן, סמי־הרדמה וכו', עד שהאישפוח נשאר דבר מפוקפק, אם לנקוט לשון מתונה ביותר. תרומות־החובה המרובות שנגבו לצרכי העזרה הסוציאלית ודאי שלא הופנו לציוד בתי-החולים של האומה, שאפילו שנתיים אחרי חיסולו של המישטר נשאר במצב מדאיב של חוסר־יעילות. מדהים הוא עוד יותר שבבואנוס־איירס, הבירה בת 4 מיליוני התושבים, על אף כל הדיבורים הפרוניסטיים על־כך שהילדים הם החלק המועדף בחברה, לא היו יותר מ־25 חדר־טיפול לריפוי ילדים, מספר שהעיד עדות מעציבה גם על שיעור תמותת־הילדים בארץ. הממוצע הלאומי ל־1947 היה 124 לאלף; ב־1954 לא חל שינוי ניכר בשיעור זה, אף כי אין בידינו אלא סיכומים מקומיים לשנה זו. המספרים הבאים לבירה ולכמה מן המחוזות יוכלו לתת לנו מושג משיעור תמותת־התינוקות ב־1947:

מיתות ל־1,000 לידות היות

בואנוס־איירס	בשעת לידה	עד שנה	1—5 שנים
63.8	50.0	21.0	בואנוס־איירס
119.0	115.0	37.0	קורדובה
141.5	205.0	114.0	טוקומאן
161.9	226.0	136.0	ח'וח'וי

ח'וח'וי, בקצה הצפון, תמיד היתה בה, ועדיין יש בה, תמותת התינוקות הגבוהה ביותר בארץ, והסיכומים האחרונים מראים שאפילו כיום 49־למאה מן הפעוטות מתים בטרם יגיעו לגיל 15. אחת הסיבות החמורות ביותר לכך היא מיעוט

הרופאים, שכן ב־28 למאה מכל הפטירות לא היה שום טיפול רפואי כלל. התמותה עולה, כמובן, ביחס הפוך להכנסה המשפחתית, וכך היא מגיעה לשיאה במחוזות הנידחים ביותר ובמקרים של לידות בלתי־חוקיות, כשאין האמהות משיגות טיפול רפואי נאות מחמת מצב חברתי ירוד, עוני או בערות.

הלידות מחוץ לנישואים הן בעיה חמורה בארגנטינה, בפרט באזורים כפריים, שבהם 28 למאה מכלל הלידות הן בלתי חוקיות. אף כי ילדים בלתי־חוקיים נהנים כיום משוויון לפני החוק, מובן שהם סובלים מהפליה חברתית ובפרט מפיגור כלכלי: הרוב המכריע של אמהות בלתי־נשואות נמנות על קבוצת ההכנסה הנמוכה ביותר, שבה בריאות ירודה נובעת בראש־ראשונה מתזונה ירודה.

מחוץ לבירה ולמספר אזורים כפריים מצטיין התפריט בהיעדר גמור כמעט של ויטאמינים ומינרלים, ואילו פירות, ירקות וחלב לעתים קרובות אינם ידועים כלל בשטחים עצומים של ארץ רחב־ידיים זו. דבר זה, נוסף על היעדר האפשרויות הרפואיות, שבגללן הטיפול במחלות מידבקות דוגמת שחפת ועגבת הוא למעשה בגדר הנמנע, יש בו כדי לתרץ במידה רבה את תמותת התינוקות הגבוהה; יתר על כן, בשטחים מסוימים, במיוחד בצפון, גם האלכוהוליזם הוא בעיה חמורה שלא די שהיא משפיעה על בריאותם של בוגרים אלא גם מחלישה את יוצאי־חליהם ומביאה לידי תכיפות מרובה של חולי־הנפילה. לאחר 12 שנות פרנזיזם וכתום שנים למיגורו, הרי לפי האומדנים האחרונים עדיין 25־למאה מן האוכלוסים אינם יודעים טיפול רפואי מהו.

בתוך 25 למאה אלה רבות הנשים והאמהות, ולא דווקא אמהות בלתי־נשואות. על פי „חוק האמהות“ נשים בגיל 45—15 מקבלות מענק־לידה מיוחדים אם הן מועסקות במפעלים מסחריים ותעשייתיים. פועלות כפריות, עוזרות־בית ונשים בעלות מקצועות חפשיים אינן זכאיות למענק־לידה. אכן, במסחר ובתעשייה העובדות זכאיות לקבל חופשת־לידה 30 יום לפני הלידה ו־45 יום אחריה. המעביד חייב גם לקבל בחזרה את העובדות אחרי לדתן ולשלם חלק משכרן בתקופת חופש־הלידה. אולם מירב הסכום שנאלץ מעביד לשלם הוא 300 פסו לחודש, סכום שפיוס אינו מספיק כל־עיקר. נשים הרות זוכות גם לשירות רפואי בלי תשלום — מקום ששירות כזה קיים — ומקבלות 100 פסו לילד, סכום שכיום הוא מספיק ל־50 ליטר חלב בקירוב. משך שנים נלחמו ארגוני־הנשים לתיקון החוק ולהעלאת המענקים, אך עד כה העלו חרס. חוסר־הצלחה דומה לזה ניכר בתחום של הטיפול בילד. על פי החוק חובה על כל המפעלים המעסיקים יותר מ־50 נשים להקים מעונות־יום וגני־ילדים; על הנייר הרי זה לכאורה צעד מתקדם־להפליא, אך למעשה מעטים המפעלים המקיימים את החוק. אחדים מאלה שעשו כן הקימו באמת מוסדות נעימים ונקיים; עוד אחדים, המקיימים את כתבו של החוק אך לא את רוחו, פינו שטחי בניה שאיורורם ותאורתם גרועים, מקום שאין הילדים מקבלים טיפול מעולה ביותר אף לא הדרכת מומחים; אך רוב המפעלים הגדולים מתעלמים פשוט מן התקנות האלו, שממילא כמעט אין אוכפים

אותן מעולם — אלא אם כן יש לממשלה טעמים פוליטיים לפעול נגד מפעל זה או אחר. בית-החרושת הגדול ביותר לטקסטיל, Fabrica Argentina de Alpargatas, המעסיק 10.000 נשים, יש לו מעוניינים ל-40 תינוקות ואין לו גן-ילדים, ואילו חנות-הפלבו הגדולה ביותר של בואנוס-אייירס, Gath y Chaves, אשר בה 4.000 עובדות, אין לה לא זה ולא זה. מאין סטטיסטיקה רשמית מונים האומדנים השוטפים 24 מעונות-יום במפעלים, בתי חרושת או בתי מסחר, וזאת בארץ שבה למעלה מ-40% מכלל המועסקים הן נשים.

אם זהו הממוצע הארצי, הנה בכמה מענפי הכלכלה של האומה מספר העובדות עולה על מספר העובדים. בענף הטקסטיל, למשל, 75—70 למאה מפלל העובדים הן נשים; בתעשיית ההלבשה — עד 80 למאה; בענף הבשר והטבק — 55—50 למאה. במסחר 295,869 מפלל 1,230,466 העובדים הן נשים, ואילו מפלל 6,213,622 העובדים בפריים מספר הנשים הוא 2,839,655. הנשים מרובות מן הגברים ברפואה הציבורית ובהוראה, אבל תשלום שווה בעד עבודה שווה, דבר שהמפלגה הסוציאליסטית דרשה אותו עוד לפני ראשית המאה הזאת, ואשר למענו נלחמו מאז רוב הארגונים הליברליים והראדיקליים, הוא עדיין מטרה שלא הושגה. ההבדלים בתשלום עודם נעים בין 15—30 למאה בכל ענפי התעסוקה, וכרגיל הם גבוהים ביותר בקרב הפועלים הפשוטים ביותר העוסקים בעבודות-הכפיים הקשות ביותר, כמו בענפי אריזת-הבשר ועיבוד-הטבק.

ודאי, אִוֹה פרון מעולם לא התימרה שפונתה היא לתת לנשים שוויון מלא. היא נתנה להן את זכות ההצבעה — כדי שתצבענה בעד פרון, אך כתמורה דרשה „אמון גמור וציות עיוור“. החוק המתקדם ביותר שנתקבל בתקופה הפרוניסטית ביחס לנשים היה החוק המרשה גירושים — חוק שבוטל בינתיים על-ידי הממשלה שקמה לאחר פרון. אולם מחוץ לחוק זה — ששום קבוצה ליברלית לא יכלה שלא לקדמו בברכה — הוסיפו החוק האזרחי והחוק האישי במשטר פרון לתת גושפנקה לפחיתותה של האשה נוכח החוק. בנישואים נשארה נחותה מן הבעל ולא שווה אליו; בענייני רכוש או ירושה עדיין נשארה לבנים עדיפות על אמם. מצב נחות זה אפשר כמובן לראותו גם מתוך סיכומי הרישומים בבתי-הספר ובאוניברסיטאות, אף כי כאן ההפרש מצטמצם והולך בתמידות. בחינוך היסודי מעולם לא היה חוסר שיווי-המשקל ניכר יותר מאשר מזמן שהונהג חינוך-חובה חיים: אפילו ב-1941 היה מספר התלמידות בבתי-ספר יסודיים 931,694 לעומת 1,014,531 תלמידים; אך באותה שנת-לימודים היה מספר התלמידים באוניברסיטה של בואנוס-אייירס עולה כמעט פי-ששה על מספר התלמידות. מאז השתנה יחס זה במידה רבה לטובת הבנות, אף כי אין בידינו סיכומים ארציים לשנה השוטפת. מכל-מקום, דבר שכוח הוא כיום לראות שהתלמידות שוות במספרן לתלמידים בפקולטאות לרפואה ולמדעי-הרוח, אם לא במדעי-הטבע ובהנדסה. אכן, לפני 30 שנה לא היתה נערה ממשפחות המעמד הבינוני יכולה ללכת למעשה לשום מקום בלי מלווה השומרת את צעדיה.

ספק אם אפשר לטעון שחל איזה שיפור במעמד האשה בזכותה של אָווה פֿרוין. שני הצעדים החשובים ביותר שלפי טענתה נעשו אך ורק בזכותה — הגירושים וזכות־ההצבעה — היו סמלי־המלחמה של כל ארגוני־הנשים משך עשרות בשנים לפניה. היא עצמה לא היתה מעוניינת במעמד הנשים: מעוניינת היתה במעמדה שלה כפרסוניפיקציה של כל הנשים. ואולם בעצם היותה, ובעלייתה האגדית משפלה־מעמקים לפסגות המזהירות ביותר, אפשר מאד ששימשה השראה, לא לאותן נשים שתמיד היו נאבקות על מעמדן בחברה אלא בעיקר לאותן שעד אז שללה מהן החברה מעמד כלשהו. היא היתה מעין רובין הוד בדמות נקבה, המזלזלת בכל המוספמות ורומסת ברגלה את כל הערכים המקובלים; אם נטלה מן העשירים ונתנה לעניים, הרי האחוז שהגיע אל העניים היה רק בבחינת טיפה בים, כי רוב העושר אשר צברה מילא את הכיסים רפודי־הפרווה שלה ושל תומכיה הנאמנים. מיקח השוחד והשלמונים בקרב אנשיה, ואנשי הארגונים שניהלה, היה עצום במידה שאין להעלותה בדמיון. ואולם אף כאן גילתה רגש־צדק מעווה, שכן זו פעם ראשונה בהיסטוריה של ארגוני־הנשים שפעו השלמונים לתוך כיסים שעד אז היו מודרים על פי מסורת מקור־הכנסה מבורך זה. אותם שצעקו בקולי־קולות נגד השוחד בצמרת, יותר משהתמרמו על מיקח השוחד עצמו התרעמו על העובדה שאחרים ולא הם יושבים בצמרת. אם שנאוה כבת־בלי־שם שעלתה לגדולה, הרי שנאוה גם על שהתקיפה את זכויות־היתר שלהם עתיקות־הימים. ואולם בעיקרו של דבר היה התפקיד שמילאה אָוויטה חשוב פחות מפני שנוכל לדמות בהשפעת מנגנון־התעמולה שלה ואשליות־הגדלות שלה עצמה. רגש־העוול שלה היה ממשי אך אישי: מנוי־גמור היה אתה לנקום לא את נקמת מעמדה או עמה אלא את נקמתה שלה. וכך, בדומה ללכלוכית, היה לה רגע חטוף של תפארת על הבימה שהיתה העולם; אבל הביצוע לא הגיע לידי כך שיתקיים זכרו ימים רבים אחרי ירידת המסך האחרון.